Ceza

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Başlığın diğer anlamları için Ceza (anlam ayrımı) sayfasına bakınız.

Bir makale serisidir

Ceza hukuku

Genel kavramlar

Suç · Kabahat · Teşebbüs · Ceza · Kast · Taksir · Haksız fiil · Haksız tahrik · Meşru müdafaa

Uluslararası suçlar

Soykırım · İnsan kaçakçılığı · İnsan ticareti · Savaş suçu · Terörizm

Kişilere karşı suçlar

Hayata Karşı Suçlar

Kasten öldürme · İntihara yönlendirme

Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar

Yaralama · İnsan üzerinde deney · Organ veya doku ticareti

İşkence ve Eziyet

İşkence · Zulüm

Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar

Cinsel saldırı · Çocukların cinsel istismarı · Reşit olmayanla cinsel ilişki · Cinsel istismar

Hürriyete Karşı Suçlar

Tehdit · Şantaj · Cebir · Adam kaçırma ve alıkoyma suçu · Özel hayatın gizliliğini ihlal suçu · Konut dokunulmazlığının ihlali suçu · Hakkı olmayan yere tecavüz suçu

Şerefe Karşı Suçlar

Hakaret · İftira

Malvarlığına Karşı Suçlar

Hırsızlık · Yağma (Gasp) · Kundaklama · Mala zarar verme · Dolandırıcılık · Nitelikli dolandırıcılık · Sebepsiz zenginleşme · İntihal

Topluma karşı suçlar

Kamu Güvenine Karşı Suçlar

Parada sahtecilik · Resmî evrakta sahtecilik · Sahte resmî evrak düzenlemek

Genel Ahlaka Karşı Suçlar

Müstehcenlik · Fuhuş · Kaçakçılık · Kumar oynama ve oynatma suçu · Uyuşturucu madde kullanma ve satma suçu

Ekonomi, Fikri, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar

Tefecilik · Kaçakçılık · Para aklama · Karaborsacılık · İhaleye fesat karıştırma · Karşılıksız çek düzenleme · Hileli ve taksirli iflas · Marka hakkını ihlal · Sebepsiz zenginleşme · İntihal

Millete ve devlete karşı suçlar

Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar

Zimmete geçirme · İrtikap · Rüşvet · Görevi kötüye kullanma · Vergi kaçırma · İzinsiz Define Arama

Adliyeye Karşı Suçlar

İftira · Yalan tanıklık · Yalan yere yemin · Suçluyu kayırma

Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar

Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin kurum ve organlarını aşağılama

Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar

Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak

Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar

Anayasayı ihlâl

Milli Savunmaya Karşı Suçlar

Halkı askerlikten soğutma

Diğer

Vatana ihanet

G · T · D (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%9Eablon:Ceza_Hukuku_kenar&action=edit)

Ceza, genel anlamıyla suç karşılığında uygulanan bir yaptırımdır. Ceza Arapça kökenli bir kelimedir. Anlamı, yapılan kötü bir eylemin karşılığıdır.

İçindekiler

Ceza hukukuna göre tanım

Kanunda suç olarak öngörülmüş olan bir davranışın karşılığındaki yaptırımdır. Ceza, suç işleyen kimseye karşılık olmak ve tekrar suç işlemesini önlemek (caydırıcılık) amacıyla uygulanır. Çağdaş hukukta cezayı devlet verir. Ceza suçla orantılı olmalıdır.

Cezalandırmanın amaçları

Cezanın genellikle kabul edilen üç temel amacı vardır. Çağdaş hukuk düzenlerinin intikam almayacağı, adaletin intikam olmadığı görüşü benimsenmiştir. Ancak adalet anlayışının ilkel toplumlarda intikam (öç) duygusundan kaynaklanmış olması ve daha sonra bu intikam yetkisinin devlete devredilmesiyle ortaya çıkmış olması büyük bir olasılıktır. Modern hukuk ceza alanında caydırıcılığı, engellemeyi ve ıslahı; medeni alanda ise yerine koymayı ve hakların korunmasını amaçlar. Caydırıcılığın iki boyutu bulunur;

a) Psikolojik boyut: Kişinin kendisi korkutulur ve suçun tekrarına engel olunur. Özel (bireysel) önleme olarak anılan bu görüşe göre cezanın amacı, suçlunun ıslah edilmesi ve tekrar suç işlemekten caydırılmasıdır. Dolayısıyla ceza, bireysel önlemeye, kişinin ıslahına hizmet etmelidir.

b) Sosyal boyut: Kişinin üzerinden toplum korkutulur ve toplumun ders alması sağlanır. Genel (toplumsal) önleme olarak da bilinen bu görüşte cezanın amacı, cezanın korkutucu etkisiyle toplumdaki potansiyel suçluların suç işlemesini önlemedir. Suç işlendiğinde cezanın uygulanması suretiyle, toplumda henüz suç işlememiş kişilerin de bunu görerek suç işlemekten cayması amaçtır.

Devletin olmadığı ilkel topluluklarda bireyler kendilerine başkaları tarafından verilen zararı insani bir içgüdüyle intikam alarak gidermeye kalkışmışlar ve aynı zararı karşı tarafa vermeyi denemişlerdir (misliyle karşılık). Bu durumun çeşitli sakıncaları vardır. Kafasını yararak avladığı hayvanı gasp eden başka birisinin kafasını intikam amacıyla yarmaya çalışan bir kişi başarısız olarak yine zarar görebilir çünkü karşısındaki kişi daha güçlü, daha kurnaz ve işlediği suça yönelik teknik becerilere sahip olabilir. Misliyle karşılık vermek isteyen kişi karşı tarafa daha fazla zarar verebilir (orantısız mütekabiliyet). Karşılıklı kan davaları ortaya çıkabilir.[1] Zarar gören taraf intikamını aldıktan sonra kendisi bu kez kolaycılığa kaçarak başkalarına zarar vermeyi bir alışkanlığa çevirip bir suçluya dönüşebilir. Devlet kurumunun ortaya çıkmış ve yerleşmiş olduğu toplumlarda ise “Kısas” uygulaması intikamın yerini almıştır.[2] Sayılan sakıncaları gidermek için devlet kişinin yerine onun intikamını almayı kendi üzerine almıştır. Ancak bu cezalandırma mutlaka devletin görevlendirdiği kişilerce yerine getirilmiştir. İnsanların kendi intikamlarını almaya çalışmalarını yasaklamış hatta bu durumu yeni bir suç olarak kabul etmiştir. Örneğin antik çağlarda malı gaspedilen bir tüccar başka bir ülkede bile olsa oradaki devlete başvurmuştur. Sanıldığının aksine Kısas aşamasından tarihin derinliklerinde pek çok toplum geçmiştir. Daha sonraları kısasın yerini hapis cezası uygulaması almıştır.

- Ayrıca bunlardan başka Adaletçi yaklaşım adı verilen bir tez daha ileri sürülmektedir. Adaletçi olarak nitelenen görüşlere göre cezanın özel bir amacı olmayıp, cezanın kendisi amaçtır. Adalet, suçlunun yaptığı kötülüğün karşılığını görmesini gerektirir. Bu nedenle, yararı olsun olmasın ceza, adaletin bir gereği olarak mutlaka uygulanmalıdır.

Ceza türleri

- **Suçlunun hayatına yönelik cezalar:** Ölüm yani idam cezası bunun örneğidir. Asılarak, kurşuna dizilerek veya elektrik kullanmak suretiyle yerine getirilir. Avrupa ülkeleri ceza hukuku sisteminde terk edilmiş bir cezadır.
- **Suçlunun bedenine yönelik cezalar:** Kırbaçlama, sopa, değnek ile dövme, dayak gibi cezalardır.
- **Suçlunun özgürlüğüne yönelik cezalar:** Hapis cezası bunun örneği olup, modern ceza sistemlerinde en çok tercih edilen cezadır. Ya da suçlunun bir yerde ikamet etmesini yasaklayıp başka bir yerde zorunlu olarak ikamet ettirme (sürgüne gönderme) bu kapsamdadır.
- **Suçlunun malvarlığına yönelik cezalar:** Para cezası bu türden olup, hapis cezası gibi çoğu ceza sistemlerinde yer alır. Bazı hukuk sistemlerinde mal varlığına el konulması, müsadere de bir ceza olarak düzenlenmektedir.
- **Suçlunun haklarına yönelik cezalar:** Belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma, örneğin kamu hizmetlerinden yasaklılık, meslek ve sanatın icrasından yasaklanma şeklindedir.

Türkiye'de ortaya çıkış biçimine (kaynağına) göre üç tür ceza vardır;

a) Adli Cezalar: Mahkemelerce verilen cezalardır, üç farklı uygulanış türü vardır: Hapis Cezaları, Para Cezaları, Kamu Hizmeti Cezaları

b) İdari Cezalar: Yetki verilen kurumlarca vatandaşlara kesilir. Ceza, kurumun dışına yönelmiştir. Örneğin Trafik Cezaları, Zabıta Cezaları gibi. Çoğu zaman para cezası şeklinde olsa da başka uygulamalara da rastlanabilir. Arabayı bağlama, ehliyete el koyma, dükkan kapatma gibi.

*** Kabahat**: Toplum düzeninin rahatsız eden davranışlardır. Suça göre daha hafif etkileri vardır. Düzeni tam olarak bozdukları söylenemez. Ama rahatsız ederler. İdari cezaların bir kısmının (hepsinin değil) nedeni de kabahatlerdir. Türk hukukunda kabahatler suç değildir ve bu nedenle bunların cezaları mahkemelerce verilmez. (Bazı ülkelerde ise kabahatler suçun bir türü sayılır). Türkiye'de Kabahatler Kanunu uyarınca bunlara ilgili kurumlarca İdari Para Cezası uygulanır.

c) Disiplin Cezaları: Bir kurumun içindeki düzeni bozanlara verilen cezalardır. Disiplin Soruşturması açılır (Yasal istisnalar olabilir). Soruşturma açılan kişiye yeteri kadar savunma süresi tanınır. Ör: Öğrencilere en az 7 gün, Memurlara en az 15 gün. (Disiplin = İçdüzen)

Öğrenci	**Memur**
1. Uyarı	1. Uyarı
2. Kınama	2. Kınama
3. Kısa Süreli Uzaklaştırma	3. Maaştan Kesme
4. Uzun Süreli Uzaklaştırma	4. Terfi Durdurma
5. Çıkarma	5. Çıkarma

İlkeler

1- **Kanunilik ilkesi**: «Kanunsuz suç ve ceza olamaz». Suç ve karşılığındaki ceza kanunda yazılı olmalıdır. Açıkça suç olarak tanımlanmayan bir fiil cezalandırılamaz ve kanun tarafından açıkça tespit edilmeyen bir ceza verilemez.

2- **Eşitlik ilkesi**: Herkesin cezalar karşısında durumunun aynı olmasıdır. Eşit suça eşit ceza verilir.

3- **Bireysellik ilkesi**: İşlenen suç her zaman aynı ağırlıkta olmayacağı için cezanın bireye uygun hale getirilmesi, bireyselleştirilmesi bir zorunluluktur. Aynı suçu işlemiş iki kişiye birinin yaşı küçükse ceza azaltılır. Veya suçu tekrarlayan kişinin cezası artırılır.

4- **Kişisellik ilkesi**: Cezanın sadece suç işleyen kişiye verilmesi demektir. Suç işlemediği halde, suçluya yakınlığı dolayısıyla bir kimse cezalandırılamaz. Bir kimsenin cinayet işlediği silaha el konabilir. Ancak cinayet işlemiş bir kimsenin tüm malvarlığına el konulamaz.

Ceza Kurallarının Uygulanması (Yürürlüğü)

Geçmişe yürümezlik kuralı: Ceza kuralları, yürürlüğe girmelerinden sonra işlenen fiillere uygulanırlar. Suçun işlenmesi anındaki kurala göre suç sayılmayan bir fiilden ötürü kimse cezalandırılamaz. Sonra çıkarılan bir kurala göre daha ağır cezaya çarptırılamaz.

Geçmişe yürürlük istisnası: Kişinin yararına olan durumlarda, yani mevcut olan bir suçu ortadan kaldıran ya da suçun cezasını azaltan kuralın geçmişe yürümesi kabul edilmiştir. Yani Sonradan yayınlanan kanunun hükümleri farklı ise failin lehinde ise uygulanır, aleyhine ise uygulanmaz.

- Cezalar, insanlık dışı olamaz.
- İHEB ve AİHS hükümleri açıktır: Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı, onur kırıcı ceza verilemez ve davranışta bulunulamaz (İHEB 5, AİHS 3).
- Ceza sorumluluğu ve ceza, gerçek kişiler içindir. Bazı Avrupa ülkelerinde tüzel kişilere de ceza verilmektedir.

Kaynakça

- Hapis cezaları, Seçenekli yaptırımlar ve infaz rejimleri; Haluk Çolak, Uğurtan Altun, TBB Dergisi, Sayı 67, 2006
- Çınar, Ali Rıza, Türk Ceza Hukuku’nda Cezalar, Ankara 2005.
- Çolak, Haluk, Güncel Ceza Hukuku ve Yeni Türk Ceza Kanunu, Ankara 2005.
- Demirbaş, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler (Ceza), Ankara 2002.
- Brooks, Thom (2012). Punishment. New York: Routledge.
- Zaibert, Leo (2006). Punishment and retribution. Hants, England: Ashgate.
- Lippke, Richard (2001). "Criminal Offenders and Right Forfeiture". Journal of Social Philosophy. 32 (1): 78–89.
- ÖZÜTÜRK Nejat, Türk Ceza Kanunu Şerhi ve Tatbikatı, Cilt II, Ankara, 1966.
- YURTCAN Erdener, Yeni Türk Ceza Kanunu ve Yorumu, 2.Bası, İstanbul, 2006.
- EREM Faruk, Türk Ceza Kanunu Şerhi Genel Hükümler, Cilt I, Ankara, 1993
- ÇELEN Orhan, Askeri Ceza Kanunu, 3.Bası, Ankara, 2001
- PISAPIA Gian Domenico, İtalyan Ceza Hukuku Müesseseleri, Padova, 1965
- NDER Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 1.Bası, Cilt III, İstanbul, 1989

Dipnotlar

1. ^ İlkel Cezalar ve Fiziksel Cezanın Başlıca Türleri (http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankarabarosu/tekmakale/2011-4/2011-4-7.pdf), Harry Elmer BARNES – Negley K. TEETERS, Çeviren: Yrd. Doç. Dr. Devrim AYDIN ("New Horizons in Criminology" adlı kitabın 337 – 347 sayfaları arasında yer alan "Primitive Punishments and the Leading Types of Corporal Punishment" başlıklı 16. Bölümü, Ankara Barosu Dergisi, 2011/4, Sayfa: 166 (ve muhtelif sayfalardaki "Kan Davası" ve Ceza arasındaki ilişkiye değinen açıklamalar)
2. ^ SUÇ VE CEZA (http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/487.pdf), Prof. Dr. İlham RAHİMOV, Tercüme Eden ve Yayına Hazırlayan: Tuğrul VELİ, TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ YAYINLARI, Haziran 2014, İSTANBUL, Sayfa: 76

Ayrıca bakınız

Genel

- Suç
- Ceza hukuku
- Kabahat

Antik dönem cezaları

- Culleus
- Damnatio ad bestias

Otorite kontrolü	BNF: cb11978167s (https://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb11978167s) (data) (https://data.bnf.fr/ark:/12148/cb11978167s) · GND: 4057785-5 (https://d-nb.info/gnd/4057785-5) · LCCN: sh85109115 (https://id.loc.gov/authorities/subjects/sh85109115) · NARA: 10642273 (https://catalog.archives.gov/id/10642273)